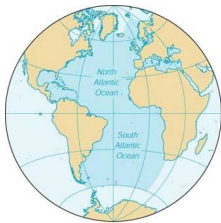

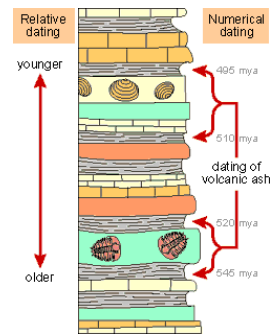
Geologická minulost Země

1. datování historie Země
2. teorie kontinentálního driftu
3. změny v poloze kontinentů
4. změny v rozsahu a poloze moří

1

Geologické datování

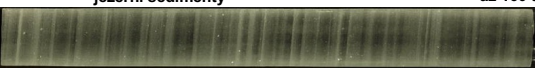
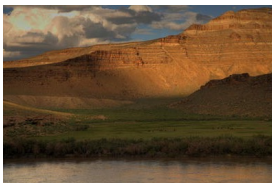

2

letokruhy

Sedimentační vrstvy

ledovcové profily až 160 tis. let

3

Vůdčí fosilie [Index fossils]

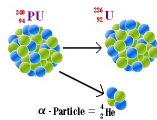
- relativní datování: Foraminifera, graptoliti aj.
- fosilie charakteristické pro určité období

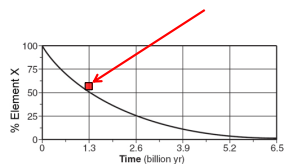
4

Radioizotopové datování

Radon-222	3,8 dní
Uhlík-C14	5 730 let
Draslík-K40	1,248 miliard let
Uranium-238	4,468 miliard let
Rubidium-87	47 miliard let

- absolutní datování
- poločas rozpadu (čas polorozpadu)
- uran a thorium -> olovo
- Draslík (potassium)
- $^{40}\text{K}^{19} \rightarrow ^{40}\text{Ca}^{20}$ a $^{40}\text{Ar}^{18}$ (1,3 mld let)
- uhlík $^{14}\text{C}^6 \rightarrow ^{12}\text{C}^6$ (jen 5730 let)

5

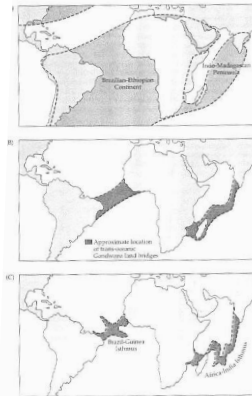
ÉRA	PERIODA	EPOCHA	TRVÁNÍ	ZAČÁTEK
(Kenozoikum)	Čtvrtohory	Pleistocén	2,4	2,4 mya
Neogén	Třetihory	Pliocén	2,6	5
		Miocén	18	23
Paleogén		Oligocén	12	35
		Eocén	21	56
		Paleocén	9	65
Druhoohory	Křída (Cretaceous)		81 miliónů let	146
(Mesozoikum)	Jura		62	208
	Trias		37	245
Prvohory	Perm		45	290
(Paleozoikum)	Karbon		72	362
	Devon		46	408
	Silur		32	440
	Ordovik		75	510
	Kambrium		60	570
Starohory (Prekambrium, Proterozoikum)			4000	

6

Základní teorie vysvětlující rozšíření organismů

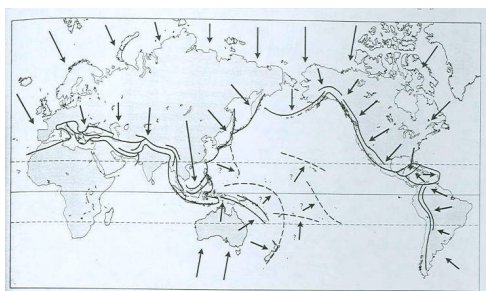
- nic se nemění (Agassiz)
- disperze na velké vzdálenosti (Darwin, NY škola, Darlington)
- pevninské mosty (Hooker)
- pohyb kontinentů (Wegener)

7

8

Raná teorie pohybu kontinentů

Taylor 1910

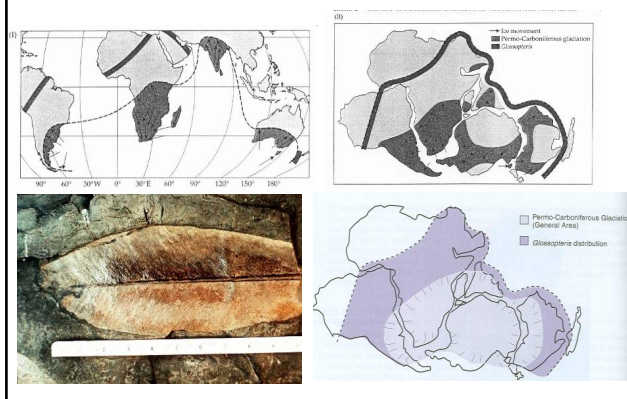
9

Wegenerova teorie kontinentálního driftu

- chemické složení kontinentálních hornin (SiAl) vs. složení oceánských (SiMa)
- kontinenty plavou na viskózním podkladě
- Pangea, počátek dělení ve druhohorách
- riftové zlomy, středooceánské hřbety
- obrysy kontinentů do sebe zapadají
- 30 cm až 36 m ročně, postupně
- zdrojem energie zemského jádra

10

Wegenerova teorie

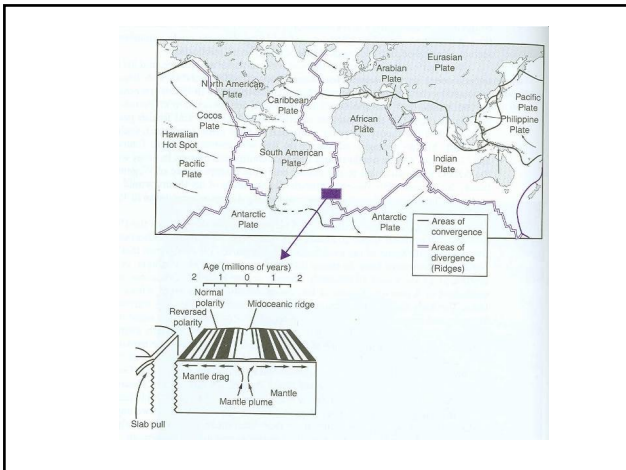

11

Konečné důkazy

- obrysy kontinentů včetně kontinentálního šelfu
- výzkum oceánského dna sonarem, potvrzení:
 - chemického složení SiMa
 - středooceánské hřbety jako místa rozpinání oceánského dna
 - hlubokomořské příkopy – zanořování zemské kůry do zemského pláště
- paleomagnetismus – zvrát magnetického pólu každých 10 tis. až 1 mil. let

12

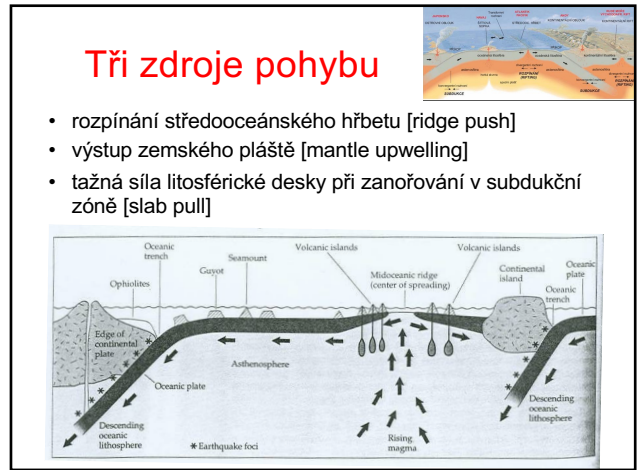
13

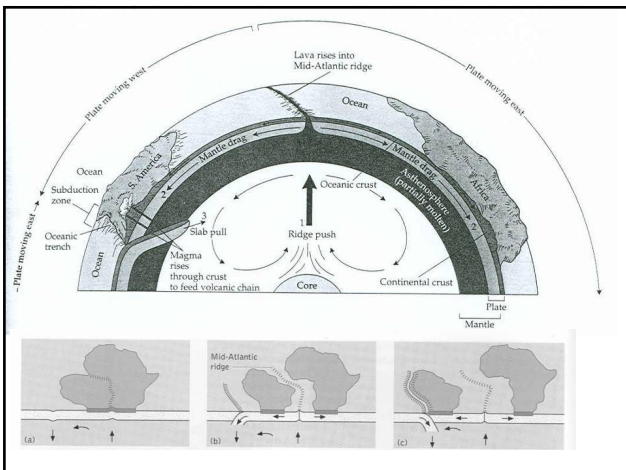
14

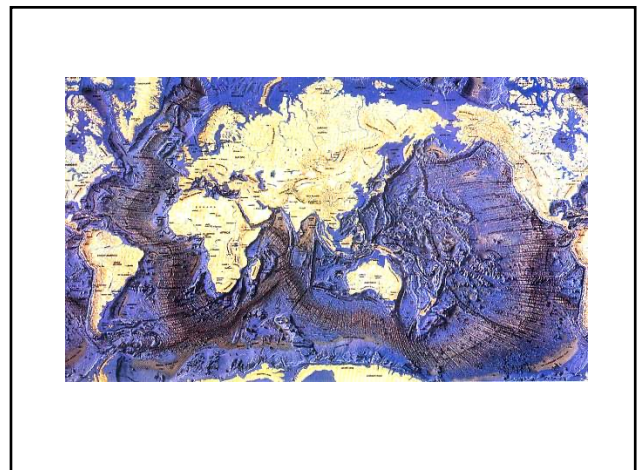
15

16

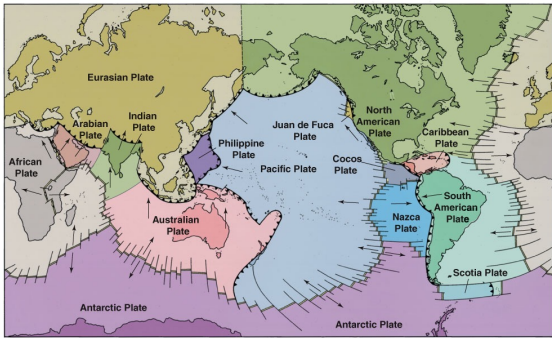

17

18

- 16 litosférických desek, nejmenší Gorda 750 km², největší Tichomořská 100 mil. m²
- rychlost pohybu max. 5 cm za rok

19

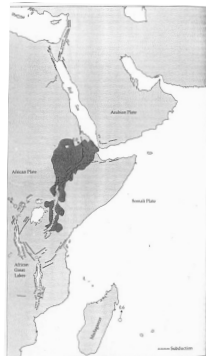
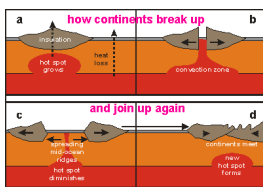
Hranice mezi deskami

1. **divergentní rozhraní** [spreading zones]: středooceánské hřbety (oceánské ostrovy) a riftové oblasti na kontinentech (náhlé posuny): Rudé moře, vých. Afrika, Bajkal
2. **konvergentní (kolizní) rozhraní** [collision zones]: vznik pohoří (mezi pevninskými deskami, Himaláj); nebo oceánská pod pevninskou (hlbokomořský příkop, záp. pobřeží Ameriky)
3. **transformní rozhraní** [transform zones] – stejně „husté“ desky se navzájem třou a drtí, vysoká seizmická aktivita (San Francisco, Turecko)

20

Divergentní rozhraní

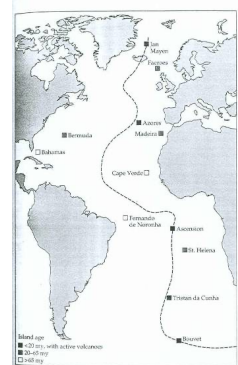
- pevninská-pevninská
- riftové rozhraní kontinentů
- Africké riftové údolí

21

Divergentní rozhraní II.

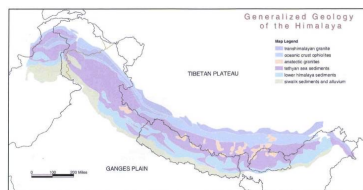
- oceánská-oceánská
- vznik oceánských ostrovů
- Atlantský hřbet

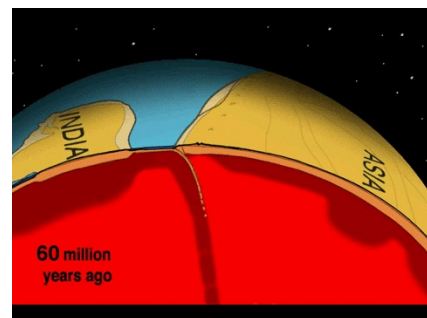
22

Konvergentní rozhraní I.

- pevninská-pevninská
- kolize
- Himaláje
- Alpy

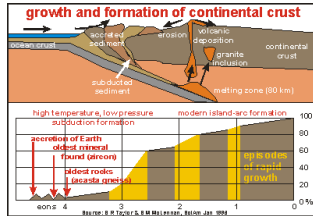
23

24

Konvergentní rozhraní II-III.

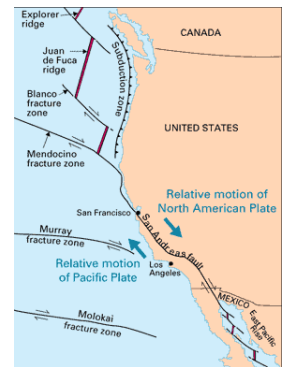
- oceánská-pevninská/oceánská
- zanořování, zánik starého oceánského dna
- Andy

25

Transformní rozhraní

- vznik transformních zlomů
- západní pobřeží USA

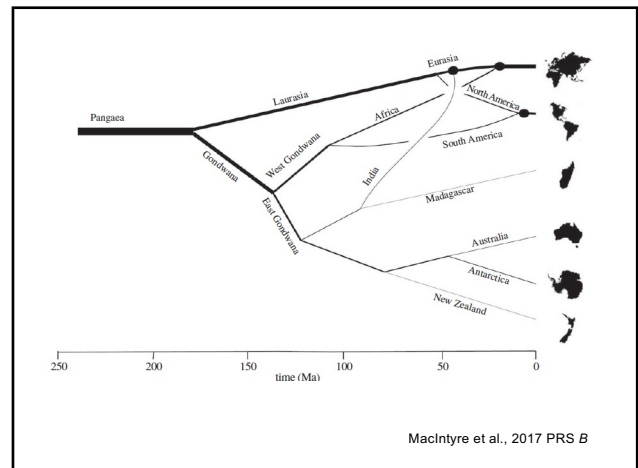

26

Tektonická minulost Země

- nejdůležitější proces pro biogeografii vyšších taxonů
- vznik, šíření a radiace současných taxonů se často odehrály v době, kdy byla geografie Země odlišná
- postupně se rozpadající superkontinent Pangea, velice komplexní proces
- Gondwana (jižní) a Laurasie (severní)

27

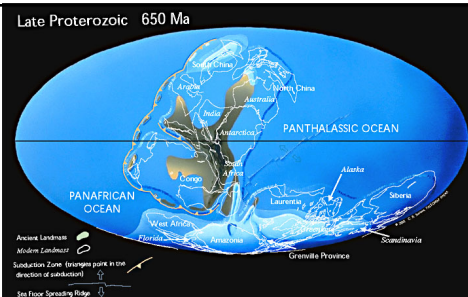

28

Marsupials

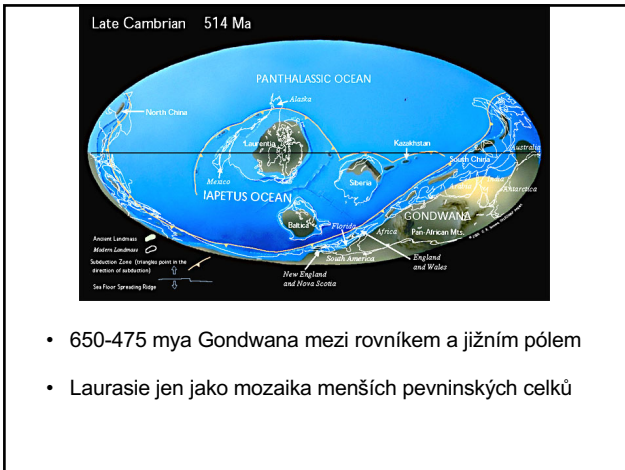

29

- vznik superkontinentu Gondwana (praGondwana)

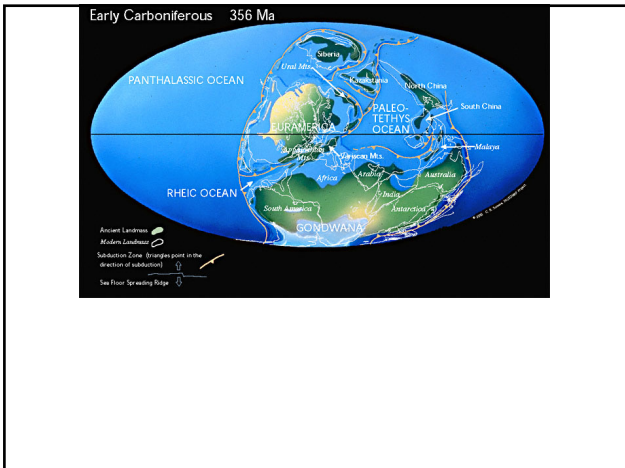
30

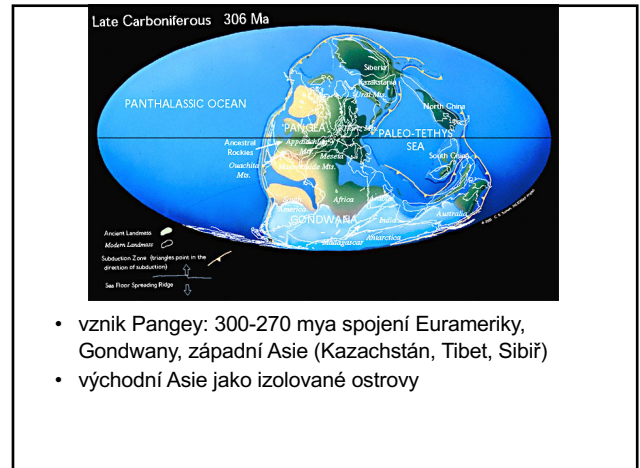
31

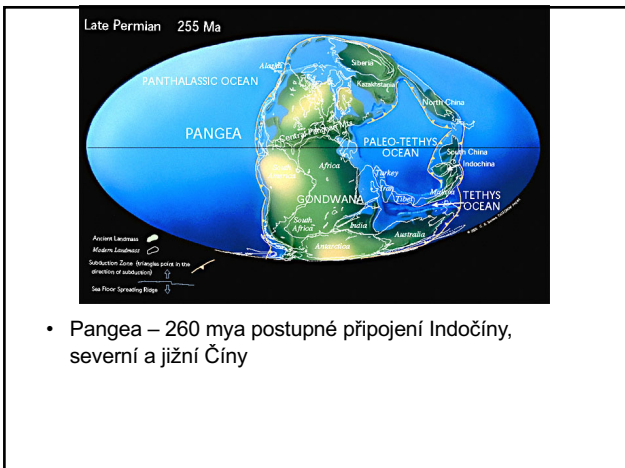
32

33

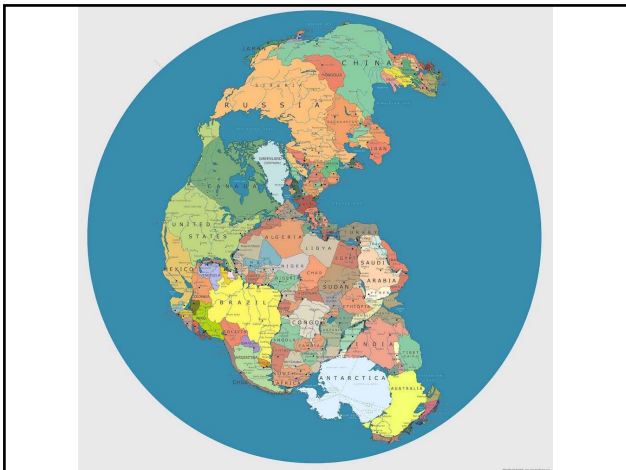
34

35

36

37

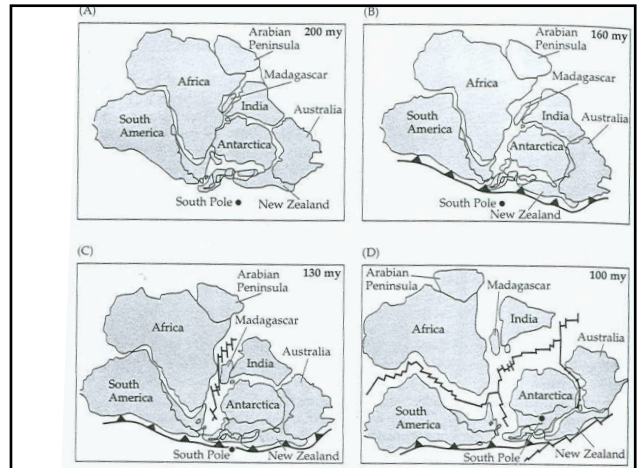
- začátek rozpadu Pangey

38

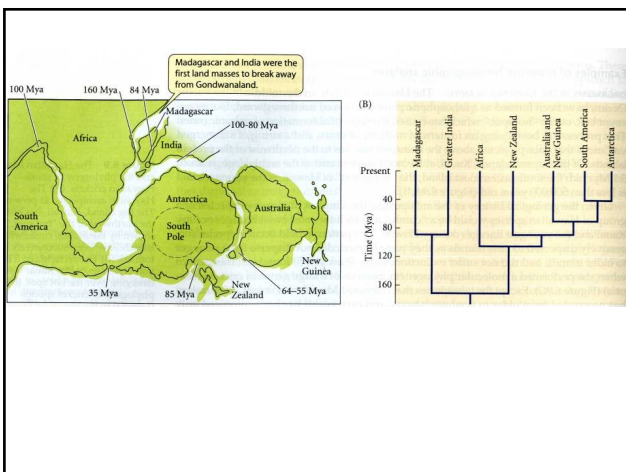

- rozpad Pangey - Laurasie a Gondwana
- **Laurasie** rozdělována na menší kontinenty epikontinentálními moři,
- **Gondwana** rozdělována pohybem zemských desek
- vznik zárodku Atlantského oceánu

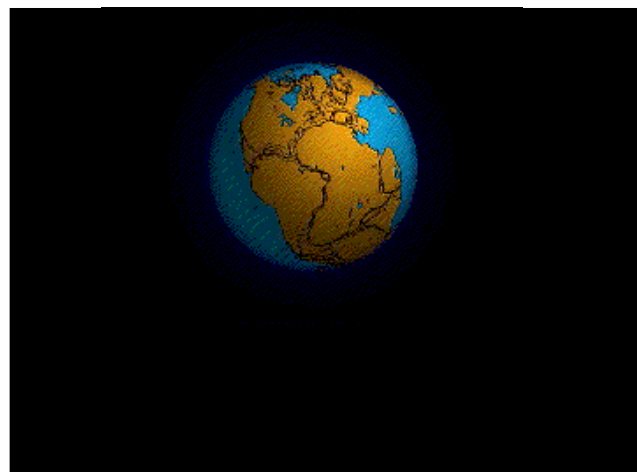
39

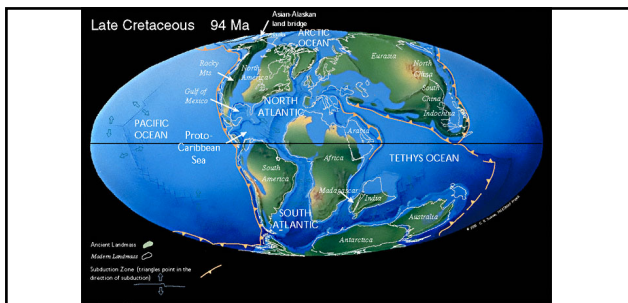
40

41

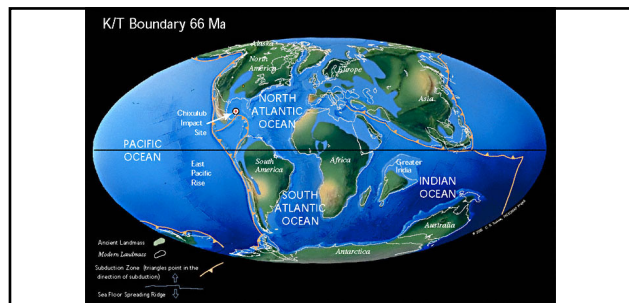

42

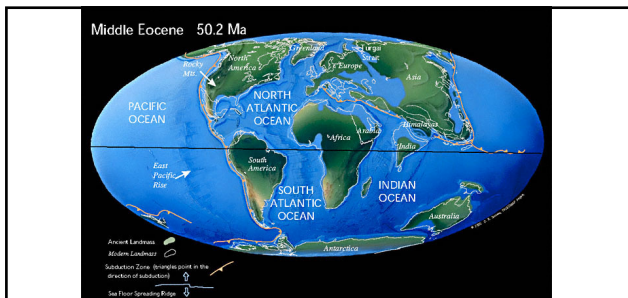
- Laurasia – pokračuje rozdělování kontinentů mělkými epikontinentálními moři, Severní Amerika ze dvou částí

43

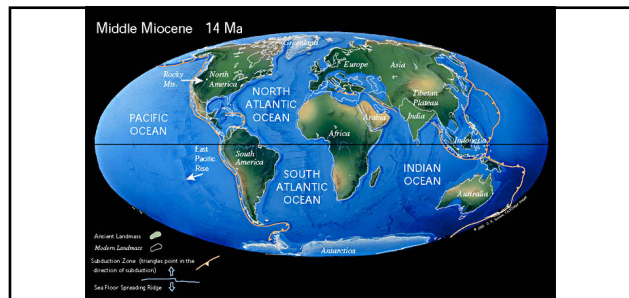
- rozhraní druhohor a třetihor (Terciary)
- Laurasia: Evropa oddělena od Asie mořem, západní Amerika spojena s Asií (po většinu třetihor), východní Amerika s Evropou
- Gondwana: oddělení Madagaskaru a Indie

44

- 50 mya Evropa oddělena od Grónska a spojena s Asií (vyschnutí moře Obik)

45

- Afrika a Evropa ještě odděleny zbytkem moře Tethys propojující Indický a Atlantický oceán
- Antarktida postupně pokrývána ledovcem, severní pól bez zalednění

46

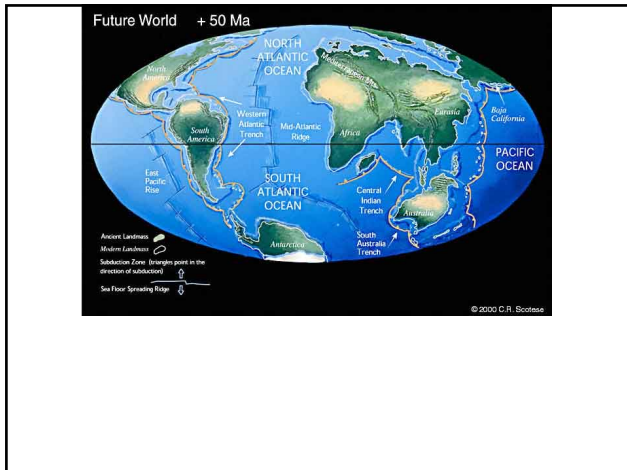

47

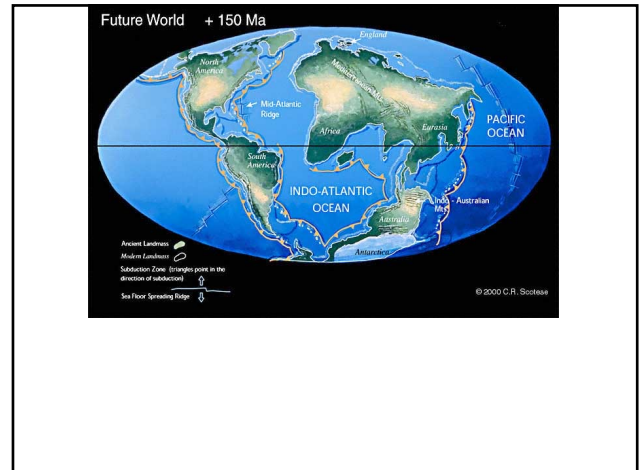

- spojení Severní a Jižní Ameriky 3 mya,
- komplexní historie Středozemního moře (pozůstatek oceánu Tethys)

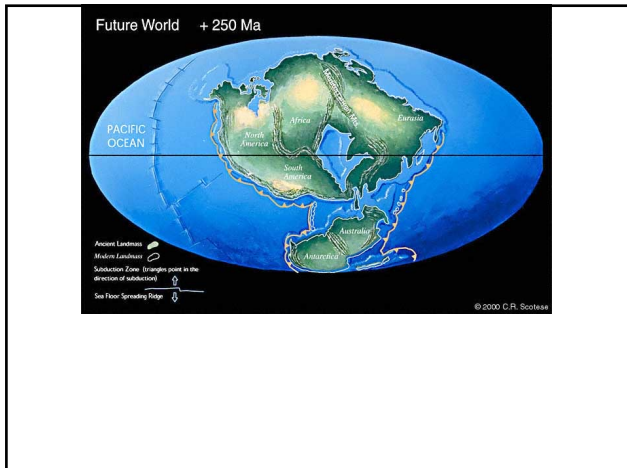
48

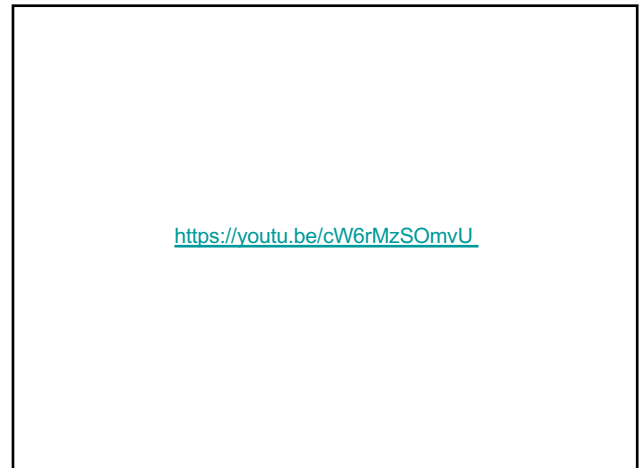
49

50

51

52

Souhrn

1. geografie proměnlivá v geologickém čase
2. Gondwana starší než Laurasie; Pangea
3. dlouhodobé spojení Eurasie a Sev. Ameriky
4. recentní spojení Sev. a Již. Ameriky
5. Indie součást Gondwany
6. JV Asie recentního původu
7. spojení Austrálie-Antarktida-Afrika-J. Amerika
8. častá existence epikontinentálních moří (Eurasie, Sev. Amerika)

53

Moře a oceány

1. oceány ovlivňují celosvětové klima (oceánské proudění – **distribuce tepla**; hladina moře – rozsah kontinentů)
2. změny v poloze kontinentů vyvolají **změny v oceánském proudění** => změny klimatu (a salinity moří)
3. glaciální **cykly**, kolísání hladiny světového oceánu
4. **bariéry** pro terestrické, možnost **šíření** pro mořské

54

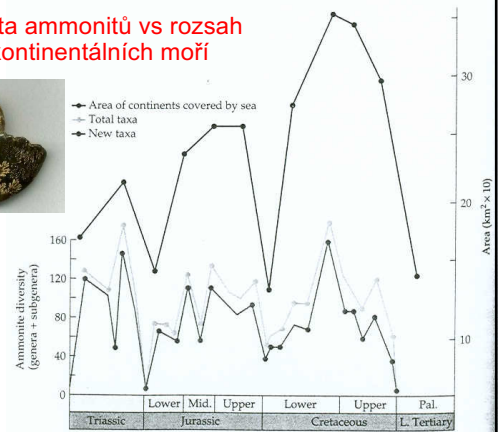
Epikontinentální moře

- moře na kontinentální desce
- v současnosti velmi nízká hladina světového oceánu
- epikontinentální moře rozdělovala kontinenty na mnoho menších celků – vliv na evoluční diferenciaci bioty
- vliv na tok (směr) řek a jejich propojení

55

Diverzita ammonitů vs rozsah epikontinentálních moří

56

Vznik Středozemního moře

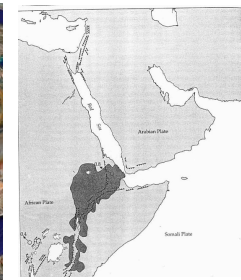
- uzavření cirkumtropické mořské cesty, 35 mya, Afrika se spojila s Asií a uzavřela moře Tethys
- 24 mya: Gibraltar spojen s Afrikou => uzavření Středozemního moře, vyschnutí západní části

57

Vznik Rudého moře

- vzniklo odriftováním Africké a Arabské desky (35-25 mya)

asi 25 mya:
otevření
Rudého moře
do Indického
oceánu
(nespojeno se
Středozemním
mořem)

58

Baltské moře

59

Černé moře

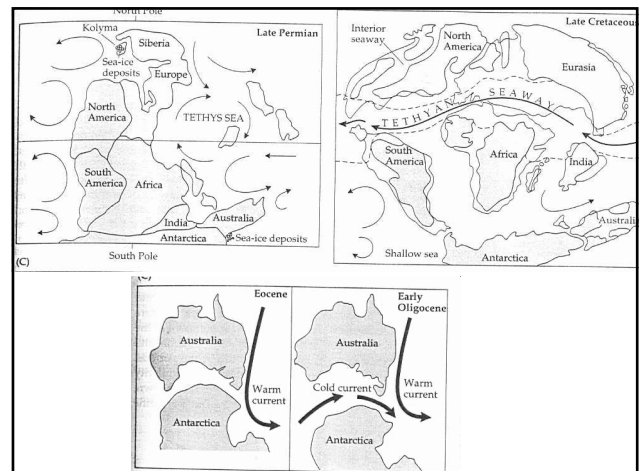

60

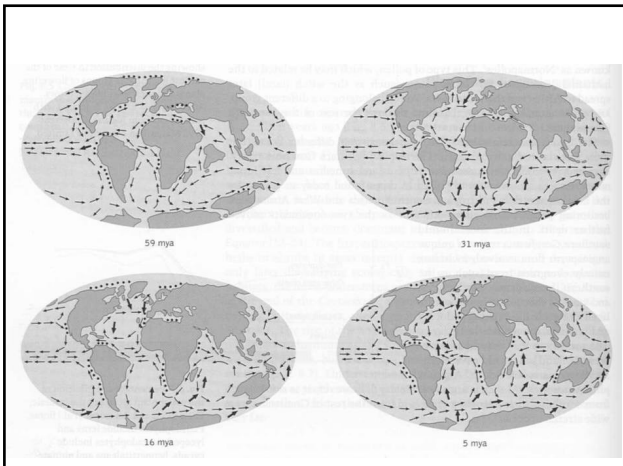
Klimatické změny

1. geologické změny -> změny klimatu
2. cirkumtropický proud mezi Gondwanou a Laurasií
3. po oddělení Austrálie od Antarktidy vznik studeného proudění mezi kontinenty
4. uzavření teplého cirkumtropického proudu
5. počátek glaciálních cyklů

61

62

63

Vliv tektoniky na rozšíření fauny - souhrn

1. rozdělování a spojování pevniny: izolace, diverzifikace, vymírání, výměna fauny
2. totéž moře a oceány
3. změny klimatu vlivem polohy kontinentů – oceánské proudění
4. vyvrásněná pohoří, epikontinentální moře (bariéry pro jedny, koridory šíření pro jiné)
5. souvislosti tektonických dějů s cykly vymírání (např. Perm: vznik Pangey, pokles hladiny oceánů a vyschnutí mělkých moří)

64